

РОЗВИТОК НЕОЛІМПІЙСЬКОГО
СПОРТУ В МІЖНАРОДНОМУ
СПОРТИВНОМУ РУСІ ЯК АВТОНОМІЇ
В ПЕРІОД НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Долбишева Ніна

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

DOI: 10.32540/2071-1476-2021-3-026

Annotations

Introduction. The history of the development of physical culture and sports in different historical periods allows us to determine the main prerequisites and factors of their development, which allow to change views, establish the realities of events and establish new facts. The article presents the historical chronology of the development of non-Olympic sports in the period of modern history and presents the main factors influencing the formation of its autonomy in the international sports movement.

The purpose of the study: to analyze and reveal the features of the development of non-Olympic sports in the system of international sports movement in recent history.

Research methods: theoretical analysis of research and methodical literature, normative-legal and archival documents, structural-logical, concrete-historical, comparative-historical and analytical method.

Results of the research. On the basis of historical analysis in recent history identified two stages of non-Olympic sports: the first stage is characterized by its intensive development in the system of international sports movement, and the second - confrontation and recognition as a systemic component of the international sports movement and the formation of its autonomy. The main factors include: industrialization of society; formation of the institutional environment, program and regulatory framework and medical control; organization and holding of various sports events and expansion of their programs; participation of women in sports movement; recognition of sports and their organizations; intensive development of Olympic and professional sports in different countries of the world, including in countries that have become independent of colonialism; formation of scientific knowledge and training; expansion and improvement of information support; transformation of motor activity into non-Olympic sports and globalization in various spheres of society, etc.

Conclusions. The study made it possible for the first time to determine the main factors in the development of non-Olympic sports that influenced the formation of its autonomy in the international sports movement.

Key words: non-Olympic sport, recent history, autonomy, historical stages, factors

Анотація

Вступ. Історія розвитку фізичної культури і спорту в різні історичні періоди дозволяє визначити основні передумови та чинники їх розвитку, які дозволяють змінити погляди, встановити реалії подій та встановити нові факти. У статті наведена історична хронологія розвитку неолімпійського спорту в період новітньої історії та наведені основні чинники впливу на формування його автономії в міжнародному спортивному русі.

Мета дослідження: проаналізувати та розкрити особливості розвитку неолімпійського спорту в системі міжнародного спортивного руху в період новітньої історії.

Методи дослідження: теоретичний аналіз науково-дослідницької та методичної літератури, нормативно-правових та архівних документів, структурно-логічний, конкретно-історичний, порівняльно-історичний та аналітичний методи.

Результати дослідження. На основі історичного аналізу в період новітньої історії визначено два етапи розвитку неолімпійського спорту: перший етап характеризується інтенсивним його розвитком в системі міжнародного спортивного руху, а другий – протистоянням та визнанням як системно утворюючої складової міжнародного спортивного руху та формуванням його автономії. До основних чинників відноситься: індустріалізація суспільства, формування інституційного середовища, програмно-нормативної бази та медичного контролю; організація та проведення різноманітних спортивних заходів та розширення їх програм; участь жінок у спортивному русі; визнання видів спорту та їх організацій; інтенсивний розвиток олімпійського та професійного спорту в різних країнах світу, в тому числі і в країнах, які стали незалежними від колоніалізму; формування наукових знань та підготовки кадрів; розширення та вдосконалення інформаційного забезпечення; трансформація рухової активності в неолімпійські види спорту та глобалізація їх в різні сфери діяльності суспільства тощо.

Висновки. Здійснене дослідження дозволило вперше визначити основні чинники розвитку неолімпійського спорту, які вплинули на формування його автономії в міжнародному спортивному русі.

Ключові слова: неолімпійський спорт, новітня історія, автономія, історичні етапи, чинники

Аннотація

Введение. История развития физической культуры и спорта в разные исторические периоды позволяет определить основные предпосылки и факторы их развития, которые позволяют изменить взгляды, установить реалии событий и новые факты. В статье приведена историческая хронология развития неолымпийского спорта в период новейшей истории и приведены основные факторы влияния на формирование его автономии в международном спортивном движении.

Цель исследования: проанализировать и раскрыть особенности развития неолымпийского спорта в системе международного спортивного движения в период новейшей истории.

Методы исследования: теоретический анализ научно-исследовательской и методической литературы, нормативно-правовых и архивных документов, структурно-логический, конкретно-исторический, сравнительно-исторический и аналитический методы.

Результаты исследования. На основе исторического анализа в период новейшей истории определено два этапа развития неолымпийского спорта: первый этап характеризуется интенсивным его развитием в системе международного спортивного движения, а второй – протистоянием и признанием как системно образующей составляющей международного спортивного движения и формированием его автономии. К основным факторам относятся: индустриализация общества; формирование институциональной среды, програмно-нормативной базы и медицинского контроля; организация и проведение различных направлений спортивных мероприятий и расширение их программ; участие женщин в спортивном движении; признание видов спорта и их организаций; интенсивное развитие олимпийского и профессионального спорта в разных странах мира, в том числе и в странах, которые стали независимыми от колониализма; формирование научных знаний и подготовки кадров; расширение и совершенствование информационного обеспечения; трансформация двигательной активности в неолымпийские виды спорта и глобализация их в различные сферы деятельности общества и т.п.

Выводы. Проведенное исследование позволило впервые определить основные факторы развития неолымпийского спорта, которые повлияли на формирование его автономии в международном спортивном движении.

Ключевые слова: неолымпийский спорт, новейшая история, автономия, исторические этапы, факторы

Вступ. Передісторія розвитку спорту починається зі стародавніх часів. Культ фізично розвиненої, сильної, спритної людини був характерний для часів античності. Атлетична діяльність була досить розвинена ще у IX-VIII ст. до н.е. у Стародавній Греції, про

що свідчать твори Гомера «Іліада» та «Одіссея». Починаючи з VIII ст. до н.е., протягом 1 500 років у Древній Греції проводилися Олімпійські ігри, у яких чоловіки змагалися у різних видах спорту, і перемога в них надавала їм славу, повагу, почесі. Саме в даний пе-

ріод історії сформувалися поняття змагання, вид спорту, правила, підготовка.

Всесвітня історія, а саме історія людства, в залежності від соціально-економічних формацій охоплює 5 періодів: первісний, рабовласницький, феодальний,

новий та новітній час. Розвиток фізичної культури (фізичного виховання) та спорту в різні історичні періоди мали свої особливості, які достатньо повно розкриті науковцями Л. Куном (1978), В.В. Столбовим (1989, 2000), С.М. Філем, О.М. Худолієм, Г.В. Малка (2003), С.І. Степанюком, О.О. Гречанюком, І.В. Маляренко (2006), Н.С. Пангеловою (2007), Б.Р. Голошаповим (2013) та ін.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що на сьогодні достатньо повно розкриті передумови та чинники розвитку олімпійського спорту на міжнародному і національному рівнях (Булатова М.М., Бубка С.Н., 2012; Bubka S., 2013; Єрмолова В.М., 2016) [3, 17, 28] та окремих регіонів України, таких як Дніпропетровщини (Долбишева Н.Г., Балджи І.В., Саленко Г.А., 2018) [13, 16], Миколаївщини (Вербицький В.А., Бондаренко І.Г., 2014) [4] та ін., фізичної рекреації (Круцевич Т.Ю., Пангелова Н.Є., Пангелов С.Б. 20113; Андреева О.В., 2014) [1, 19] та фізичного виховання (Соловей О.М., 2016) [24]

Однак, не розглянуті питання щодо передумов та чинників розвитку неолімпійського спорту та формування його автономії. Таким чином, наукове дослідження є актуальним, а вивчення даного питання дозволяє встановити характерні відмінності розвитку неолімпійського спорту та основні ознаки, що визначають його автономію у міжнародному спортивному русі.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дослідження виконане згідно Зведеного плану НДР Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту на 2016-2020 рр. за темою: «Історичні, організаційно-правові та теоретико-методичні основи підготовки спортсменів в неолімпійському спорті» (державний реєстраційний номер 0116U003008) та на 2021-2025 рр. за темою «Теоретико-методичні основи

підготовки спортсменів у неолімпійському спорті (державний реєстраційний номер 0121U109266).

Мета – проаналізувати та розкрити особливості розвитку неолімпійського спорту в системі міжнародного спортивного руху в період новітньої історії та формування його автономії.

Матеріали і методи: теоретичний аналіз науково-дослідницької та методичної літератури, нормативно-правових та архівних документів; структурно-логічний, конкретно-історичний, порівняльно-історичний і аналітичний методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати дослідження на історично-генетичному рівні свідчать, що розвиток неолімпійського спорту пройшов через чотири історичних періоди, які обумовлені принциповим впливом сукупності організаційно-управлінських, матеріально-технічних, освітньо-наукових, інформаційних та біологічних чинників, особливостями розвитку спортивного руху на міжнародному рівні, створенням різних систем підготовки та змагань (рис. 1).

Етап античної культури спорту характеризується формуванням різних форм рухової активності, які були підґрунтям для виникнення різних видів спорту, в тому числі тих, що на сьогодні відносяться до неолімпійських [3, 29]. В даний період було покладено основу розвитку спорту як соціальної культури та потреби в вирішенні політичних та військових питань. Період середньовіччя всесвітньої історії характеризує розвиток спорту в рамках рухової активності як соціальної та військової потреби суспільства. В період нової історії буржуазні та промислові революції дозволили підвищити якість життя та створити умови для розвитку фізичної культури та спорту, який мав «хаотичний» характер та набував, як зазначають вчені Л. Кун

(1978), В.В. Столбов (1989, 2000), Н.С. Пангелова (2007), В.М. Платонов (2012), М.М. Булатова, С.Н. Бубка (2012), С.Н. Бубка (2013) та ін., свого самостійного розвитку. Це призвело до формування спортивних об'єднань, федерацій національного та міжнародного рівнів, сприяло розвитку професіонального спорту як окремого напрямку міжнародного спортивного руху, спонукало відродженню Олімпійських ігор, слугувало розвитку спорту серед різних верств в (соціальних класів) населення, вплинуло на боротьбу жінок щодо участі їх у спортивному русі, появою нових видів спорту, які в подальшому розвивались як неолімпійські.

Історично-типологічний та історично-порівняльний методи дозволили встановити, що в період новітньої історії (початок ХХ по теперішній час), який характеризується формуванням індустріального та становленням постіндустріального (постмодерного) суспільства, спорт стає соціальним явищем, що впливає на економічну, політичну, освітню, наукову та інші сфери діяльності людства, в тому числі і неолімпійський спорт (Долбишева Н.Г., 2014-2015) [10, 11, 15]. В даний період здійснюється розвиток різних напрямків спорту, таких як: олімпійський, професійний, адаптивний, неолімпійський спорт та спорт для всіх.

Проведений аналіз науково-історичної літератури та історичних даних з розвитку неолімпійського спорту в період новітньої історії показав, що виникнення, функціонування та його автономність здійснювалися в два етапи свого становлення: I етап 1918-1979 рр. – інтенсивний розвиток неолімпійського спорту в системі міжнародного спортивного руху; II етап 1980 р. – по теперішній час – протистояння та визнання неолімпійського спорту як системно утворюючої складової міжнародного спортивного руху

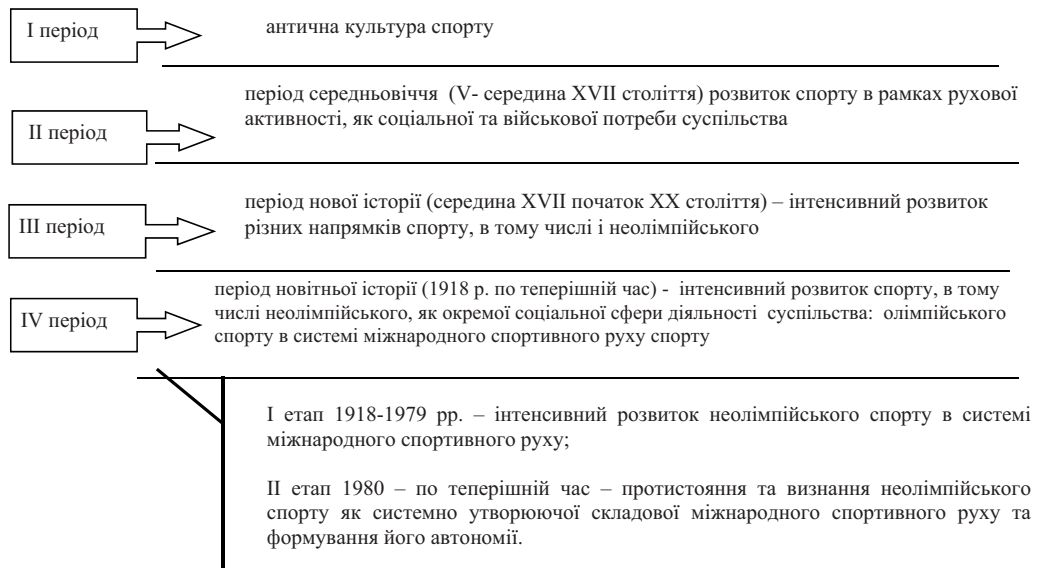

Рис. 1. Історичні етапи розвитку неолімпійського спорту

і формування його окремої автономії (рис. 1). Така етапність обумовлюється глобалізацією та комерціалізацією спорту, модернізацією спортивної діяльності, політичними та культурними поглядами, економічним зростанням тощо.

Розвиток неолімпійського спорту протягом першого етапу новітньої історії в системі міжнародного спортивного руху здійснювався на основі загальних закономірностей спорту в цілому та обумовлюється наступними чинниками:

- індустріалізацією суспільства, пов'язаною з економічним зростанням та науково-технічним прогресом, з розвитком та вдосконаленням матеріально-технічного забезпечення системи підготовки спортсменів, формуванням індустрії рухової активності та спорту в цілому, розвитком інвестицій в сферу спортивної індустрії тощо;

- формуванням інституційного середовища спорту щодо міжнародних і національних спортивних федерацій (асоціацій, союзів та конфедерацій) з неолімпійських, а в подальшому олімпійських видів спорту та Національних олімпійських комітетів (НОК). Так протягом даного

періоду було створено понад 120 міжнародних спортивних федерацій та НОК в Європі – у 11 країнах, на територіях Африки – у 43 країнах, Америки – у 32 країнах, Азії – у 27 країнах та Океанії – у 4 країнах;

- регулюванням діяльності Міжнародних спортивних федерацій у системі міжнародного спортивного руху, яке пов'язане зі створенням Бюро міжнародних спортивних федерацій (1921), яке було уніфіковане у 1967 р. під назвою «Генеральна асамблея міжнародних спортивних федерацій», а у 1976 р. – «Генеральна асоціація міжнародних спортивних федерацій»;

- організацією та проведенням Зимових олімпійських ігор (1924), затвердженням Олімпійської Хартії, вдосконаленням системи проведення Літніх та Зимових олімпійських ігор та їх програм (стабілізації та розширення), що призвело до створення постійної комісії з олімпійської програми (1968);

- формуванням та вдосконаленням програмно-нормативної бази, яка базувалась на окремих загальних закономірностях (статутів, кодексів, правил допуску спортсменів до змагань, правил

змагань, системи підготовки суддів, рейтингу спортсменів тощо) та виконанням основних положень Олімпійської Хартії;

- введенням обов'язкового медичного контролю щодо допуску спортсменів до участі у змаганнях (з 1920 р. став обов'язковим) [31].

- організацією та проведенням «Шахових олімпіад» (1927), що вплинуло на інтенсивний розвиток шахів та їх різновидів, а в подальшому на розвиток інтелектуальних видів спорту;

- участю жінок у спортивному русі, а саме: організація та проведення змагань серед жінок (наприклад, міжнародних жіночих матчів з футболу (1920), фістболу в Австрії, Швеції та Італії (1921); участь жінок у «Шахових олімпіадах» з 1957 р. та т.п.); створення Міжнародної федерації жіночого спорту (1921), яка з 1922 р. по 1934 р. проводила Всесвітні ігри серед жінок та окремих міжнародних жіночих федерацій (наприклад, заснування Міжнародної федерації асоціації жіночого хокею (1927), Міжнародної федерації лижкросу асоціації жінок (1972) та ін.); виникнення та відродження суто жіночих видів спорту – синхронне плавання (1920), художня

гімнастика (1940), естетична групова гімнастика (1950);

- визнанням видів спорту, які не входили до програми олімпійських ігор, та їх федерацій Міжнародним олімпійським комітетом, що дозволило їм ставати рівноправними членами олімпійського руху;

- інтенсивним розвитком професійного (комерційного) спорту на континентах Америки, Європи, Азії та їх неможливістю потрапити до програми Олімпійських ігор та ігор Олімпіад;

- інтенсивний розвиток спорту в країнах Америки, Африки, Азії, території Океанії, які стали незалежними від колоніалізму;

- консолідацією суспільства в сфері спорту через організацію та проведення регіональних та континентальних спортивних заходів, таких як: Ігри Центральної Америки і Карибського моря (1926), Шахова Олімпіада (1927), Балканські ігри (1929), Боліваріанські ігри (1938), Азійські ігри (1951), Арабські ігри (1953 – приймали участь тільки чоловіки), Панамериканські ігри (1951), Середземноморські ігри (1951), Південно-східні Азійські ігри (1959), Африканські ігри (1965), Афро-Латиноамериканські ігри (1974);

- проявом національної ідентичності, пов'язаної з організацією та проведенням Маккабіанських ігор (1932) та етнічних спортивних змагань різних корінних народів;

- формуванням систем наукових знань галузі спорту, наприклад: заснування медичних асоціацій зі спортивної медицини (Франція, Нідерланди – 1921 р., Швейцарія – 1922 р., Польща – 1937 р., Румунія – 1969 р., Австрія – 1960 р. та ін.) [31] та лабораторій спортивної психології (у Берліні – 1920 р., Санкт-Петербурзі та штаті Іллінойс – 1925 р. та ін.); видання перших міжнародних наукових журналів та книг, таких як: «Медичний журнал фізичної культури і спорту» (1922), «Психоло-

гія та легка атлетика» (Коулман Гриффит, 1923) «Психологія тренера» (А.З. Пуні, 1926) [30]; продовження проведення Олімпійських конгресів з різних питань (педагогіки – 1925); створення медичних комісій при федераціях та МОК; створення Міжнародної федерації спортивної медицини (1928), Міжнародного товариства спортивних психологів (1965) та проведенням ними конгресів, організація та проведення науково-практичних конференцій з різних напрямків спорту. В подальшому для розповсюдження знань у галузі спортивної науки і фізичного виховання, їх практичного використання в контексті культури та освіти, вдосконалення системи підготовки до змагань різного рівня та системи проведення змагань починає координувати Міжнародна рада спортивної науки та фізичного виховання, яка була створена у 1958 р;

- розширенням інформаційного забезпечення через формування Міжнародної асоціації спортивної преси (1924), продаж трансляцій спортивних змагань та інформування їх через радіомовлення, видання спортивної преси, організація та проведення спортивних прес-конференцій, використання рекламних засобів тощо;

- трансформацією рухової активності в види спорту (наприклад, джиу-джитсу в айкідо, 1925; гандболу та сквошу в ракетбол, 1946; літаючі тарілки в фрізбі, 1968) та видів спорту в нові дисципліни (наприклад, флорбол – хокей у залі з використанням пластикового м'яча та спеціальної ключки, 1958; тхеквондо-ПУНСЕ – акробатичне неконтактне тхеквондо, 1970 та ін.);

- розвитком системи підготовки кадрів галузі спорту через відкриття спеціалізованих спортивних навчальних закладів: Харківський інститут фізичної культури (1930), Національний інститут спорту і фізичного ви-

ховання Франції (1945), Шанхайський університет спорту (1952), Пекінський спортивний університет (1953), Академія спорту США (1972) і тощо [2].

- підтримкою дружніх міжнародних відносин між військовослужбовцями різних країн та їх політичних систем, що сприяло формуванню військового спорту як окремого напрямку спорту. Так, проведення у 1919 р. (Париж) Перших Міжсоюзних ігор серед військових з участю 18 країн з 24 видів спорту; створення у 1946 р. Спортивної ради союзних військ, яка була скасована, а у 1948 р. Європейськими країнами створюється Міжнародна рада військового спорту; проведення серій чемпіонатів світу серед військових різних країн з військових п'ятиборств (авіаційного, 1948 р.; військово-морського, 1954 р.) та змагань з видів спорту (плавання і спасіння, лижних гонок, та футболу у 1946 р.; боксу, 1947 р.; баскетболу, 1950 р.; кінного спорту, 1969 р. і т.д.);

- потребою в емоційному розвантаженні та організації дозвілля через види екстремальної рекреаційної діяльності, які в подальшому сформувалися як екстремальні види спорту: дельтапланерний спорт (1951), аквабайк спорт (1970), даунхилл (швидкісний спуск на велосипедах) (1976) та ін.

Другий етап розвитку неолімпійського спорту в новітній історії (1980 р. – по теперішній час) обумовлений протистоянням та визнанням неолімпійського спорту як системно утворюючої складової міжнародного спортивного руху та формуванням його автономії пов'язаний з:

- формуванням автономії інституційної складової неолімпійського спорту та модернізацією їх системи управління в рамках міжнародних спортивних організацій, до яких відносяться: Міжнародна асоціація всесвітніх ігор (1980) [8], Міжнародна асоціація

спортивних федерацій, визнаних МОК (1984), Міжнародний спортивний союз поліцейських (1990), Союз екстремального спорту (1995); Міжнародна асоціація інтелектуального спорту (2005) [14];

- організацією та проведенням автономних комплексних змагань з неолімпійських видів спорту під назвою «Всесвітні ігри» (1981), вдосконаленням та затвердженням правил проведення Всесвітніх ігор (1997) [7, 14], а саме: доповненням обов'язкового введення до програми ігор виду спорту, який претендує до включення в олімпійські ігри, впровадженням нової системи формування програми видів спорту 30+ (2003) та визнанням Ігор міжнародним спортивним рухом, яке обумовлене підписанням меморандумів між МОК та Міжнародною асоціацією Всесвітніх ігор (2000, 2016);

- затвердженням МОК рекомендацій Комісії з олімпійської програми щодо категорій видів спорту, дисциплін і видів змагань, безпосередньо вимог, які повинен виконати вид спорту, для включення його до програми Олімпійських ігор (1981), що вплинуло на тенденції розвитку світового спорту, насамперед неолімпійського;

- формуванням за принципом Всесвітніх ігор серії автономних мультиспортивних заходів різної спрямованості: «Всесвітні ігри поліцейських та пожежників» (1985 р.), «Всесвітні ігри ветеранів» (літніх – 1985 р., зимових – 2010 р.), «Всесвітні ігри Спорт для всіх» (1992 р.), «Всесвітні екстремальні ігри» (літніх – 1995 р., зимових – 1997 р.), Всесвітні інтелектуальні ігри (2008 р.) [7, 14].

- розширенням програм та видів змагань за рахунок формування нових систем їх проведення, вікових меж, участі жінок, відродження та розповсюдження національних і етнічних видів спорту тощо (наприклад, в інтелектуаль-

них видах спорту, а саме: у шахах проводяться змагання за програмою «бліц» з 1988 р., швидкісних шахів з 2001 р., категорії змішаних команд з 2016 р.; у шашках – змагання серед юніорів з 1994 р., кадетів з 1993 р., міні-кадетів з 1997 р., дітей з 2005 р. і т.п.) [6].

- вдосконаленням дружніх міжнародних відносин між військовослужбовцями та підтримкою ветеранів і поранених через розширення спортивних заходів, а саме: проведення чемпіонатів світу з видів спорту (велосипедний спорт, 1998; гольф, 2003; парашутний спорт, 2019) та Всесвітніх ігор (Всесвітні літні ігри серед військовослужбовців, 1995; Всесвітні зимові ігри серед військовослужбовців, 2010; Всесвітні ігри серед кадетів, 2010; Всесвітні ігри Нескорених, 2014);

- визначенням нових пріоритетів з організації та проведення серії Всесвітніх ігор під егідою Міжнародної конвенції «СпортАккорд», а саме: Всесвітні ігри з єдиноборств (2010), Всесвітні інтелектуальні ігри (2011), Всесвітні міські (вуличні) ігри (2019) [14];

- підтримкою з боку міжнародного та національного спортивного руху, безпосередньо МОК, НОК, спортивних організацій та федерацій через визнання видів спорту та їх федерацій, проведення спортивних заходів під їх патронатом;

- потребою в більш широкій консолідації суспільства через формування спортивних заходів, насамперед, континентальних та регіональних комплексних спортивних Ігор, програма яких включає неолімпійські та національні види спорту: на території Азії – Південно-Азійські ігри (1984), Зимові Азійські ігри (1986), Східно-Азійські ігри (1993), Центрально-Азійські ігри (1995), Західно-Азійські ігри (1997), Азійські пляжні ігри (2008); на території Європи – Ігри малих країн Європи (1985), Європейські

ігри (2015);

- вдосконаленням системи управління, безпосередньо перейменування у 2009 р. Генеральної асоціації міжнародних спортивних федерацій на Міжнародний конвент «СпортАккорд» та модернізацією його у 2017 р. в Глобальну асоціацію міжнародних спортивних федерацій;

- проявом національної ідентичності та історичних національно-культурних традицій спорту та їх підтримки через організацію та проведення різних спортивних заходів, наприклад, з національного (етнічного) напрямку «Ісламські ігри» (1980), «Всесвітні ігри кочівників» (2014), «Всесвітні ігри корінних народів» (2015);

- вдосконаленням, розширенням та доступністю інформаційного забезпечення сфери неолімпійського спорту, а саме: створенням автономної печатної продукції (газет, журналів, флаєрів, плакатів і т.п.), радіомовлення, інтернет-сайтів міжнародних та національних спортивних організацій і федерацій, інтернет-відеоканалів; використанням відеохостингу YouTube; здійсненям прямих трансляцій та веб-трансляцій спортивних новин тощо;

- подальшою трансформацією вже відомих видів спорту та їх дисциплін в нові його форми (наприклад: боссабол – об'єднує капоейро, пляжний волейбол, акробатику, трюки на батуті, футбол, повітряну гімнастику, 2002; шахбокс – об'єднання шахів та боксу, 2003; снукбол – об'єднання футболу та більярду, 2003; хайдайвінг – стрибки у воду з екстремальної висоти, 2009 та ін.);

- інтеграцією неолімпійських видів спорту в різні сфери соціального життя (освіту, професійну, військову, рекреаційну) та їх «міграція» в різні природні умови (наприклад: пляжні види спорту (боротьба, гандбол, черлідінг, регбі, корфбол та ін.); види спорту у водному середовищі – на воді

(волейбол, боротьба, футбол та ін.) та під водою (регбі, хокей, полювання, орієнтування, боротьба та ін.); види спорту у багноці-бологі (боротьба, регбі, футбол, волейбол та ін.);

- гендерною політикою щодо участі жінок у системі управління міжнародних спортивних організацій та спортивних змаганнях у видах спорту, які традиційно вважались чоловічими (наприклад, створення Комісії «Жінки в автоспорті» у Міжнародній федерації автомобільного спорту, 2009; проведення чемпіонатів та кубків світу серед жінок з пауерліфтингу, бодібілдингу (1980), кікбоксингу (1985), сумо (1997), регбі (1998), з футболу серед жінок-військовослужбовців (2008 р.), мотокросу (2008) і т.п.);

- розширенням екстремальної спортивної діяльності та реалізацією креативних здібностей людини через формування нових видів спорту або видів дисциплін, наприклад: скейтбордінг (1980), вейкбордінг спорт (1990), мотофрістайл (1990), роллерблейдінг (1990), ролер фрістайл та його види (1990-1995), віндсюрфінг (1998), футбольний фрістайл (2003), баскетбольний фрістайл та акробатичний баскетбольний фрістайл (2003-2009), спортивний паркур (2007), вінгсьют (2015) та ін.;

- формуванням та вдосконаленням роботи Міжнародної спортивної арбітражної ради (1983, 1994), яка дозволила в правовому аспекті вирішувати суперечки між спортивними організаціями, спортсменами тощо;

- формуванням Всесвітнього антидопінгового агентства (1999), яке вплинуло на «чистий спорт» та розвиток окремих напрямків спорту, в тому числі неолімпійського, який не може бути визнаним без підписання декларації про виконання Всесвітнього антидопінгового кодексу.

Таким чином, у другому періо-

ді новітньої історії чітко прослідковується автономія формування неолімпійського спорту в міжнародному спортивному русі та визначені чинники, які вплинули на його розвиток та вдосконалення.

Дискусія. Період новітньої історії людства мав достатньо вагомий прогрес в економічній, політичній та соціальній сферах, що в свою чергу, вплинуло на формування різних інституцій, в тому числі і спорту. Найбільший інтерес, на наш погляд, представляють роботи В.М. Плагонова, М.М. Булатової, С.Н. Бубки, Demirel D.H., Yildiran Ib., що стосуються питань олімпійського спорту, які розкривають історичні етапи його розвитку та чинники впливу на їх етапність.

Науковою дискусією є етапність розвитку неолімпійського спорту, яку можна розглядати з урахуванням вагомих змін політичних, соціальних та економічних умов розвитку суспільства світового масштабу, або більш вузького напрямку, наприклад, з урахуванням формування системи спортивних змагань [8, 18]. В контексті нашого дослідження більш цікавим є розкриття чинників, які вплинули на формування неолімпійського спорту як автономії в міжнародному спортивному русі, які пов'язані з формуванням інституції, системи змагань та контролю, інформаційного забезпечення тощо.

В результаті нашого дослідження нами виділено два етапи розвитку неолімпійського спорту на міжнародному рівні в період новітньої історії (рис. 1), які мають чіткі відмінності. Також встановлено, що розвиток олімпійського спорту вплинув на формування його автономії та визнання як системи утворюючої складової міжнародного спортивного руху.

Висновки. Вивчення історичної хронології розвитку фізичної культури і спорту в різні періоди історії дозволяє нам встановити

основні передумови та чинники, що впливають на формування їх як соціальної сфери, яка стала самостійною в період нової історії. На інтенсивний розвиток спорту в період новітньої історії вплинули економічні, політичні, соціальні, наукові та освітні складові життя суспільства.

Аналіз історичних наукових праць та вивчення особливостей розвитку неолімпійського спорту на міжнародному рівні дозволив встановити два етапи його розвитку в період новітньої історії. Кожен етап визначається своїми особливостями та змінами, що сприяло формуванню неолімпійського спорту власної автономії в системі міжнародного спортивного руху.

Проведене наукове дослідження показало: в період першого етапу (1918-1979 рр.) розвиток олімпійського та професійного спорту вплинув на систему формування неолімпійського спорту, на його незалежність. Другий етап (1980 р – по теперішній час) неолімпійський спорт набуває своєї незалежності, яка пов'язана з формуванням інституційної складової, організацією та проведенням спортивних заходів різної спрямованості та розширенням їх програм, розширенням і трансформацією видів рухової активності в неолімпійські види спорту тощо. Таким чином, вперше встановлені нові факти, характерні відмінності та основні чинники розвитку неолімпійського спорту, що вплинули на формування його автономії у міжнародному спортивному русі.

Перспективи подальшого дослідження полягають у вивченні та наданні наукового обґрунтування розвитку неолімпійського спорту на території України з періоду рабовласницького устрою до формування її незалежності, а також в період становлення як самостійної держави.

Література

1. Андреева О.В. Фізична рекреація різних груп населення. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 280 с.
2. Бубка С.Н., Платонов В.М. Система олімпійської підготовки: основи менеджменту. Київ: Перша друкарня, 2018. 624 с.
3. Булатова М.М., Бубка С.Н. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры. Киев: Олимпийская литература, 2012. С. 264-282.
4. Вербицкий В.А., Бондаренко І.Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні. Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2014. 340 с.
5. Голощапов Б.Р. История физической культуры и спорта : учеб. пособие для студентов вузов физ. культуры.. Москва: Академия, 2013. 10-е изд., испр. 312 с.
6. Долбишева Н. Системні фактори підготовки спортсменів в інтелектуальних видах спорту. Спортивний вісник Придніпров'я. 2017. № 2. С. 59-68.
7. Долбишева Н.Г. Автономія системи спортивних заходів у неолімпійському спорті. Спортивний вісник Придніпров'я. 2017. №1. С. 22 -31.
8. Долбишева Н.Г. Историчні аспекти та хронологія Всесвітніх ігор у міжнародному спортивному русі: монографія. Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2012. 248 с.
9. Долбишева Н.Г. Міжнародна асоціація Всесвітніх ігор як структурна одиниця управління неолімпійським спортом на міжнародному рівні. Вісник Запорізького національного університету : Збірник наукових статей. Фізичне виховання та спорт. 2015. № 1. С. 161-166.
10. Долбишева Н.Г. Неолімпійський спорт як соціальний інститут на рівні державності. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2015. № 2 (46). С. 70-73
11. Долбишева Н.Г. Основні напрями неолімпійського спорту Спортивний вісник Придніпров'я. 2014. № 1. С. 138-144.
12. Долбишева Н.Г. Спортизація неолімпійських видів спорту як соціокультурного явища. Слобожанський науково-спортивний вісник : наук.-теорет. журн. 2014. № 1 (39). С. 33-36.
13. Долбишева Н.Г., Балджи И.В., Саленко Г.А. Исторические и организационно-методические условия развития плавания как олимпийского вида спорта на Днепропетровщине в послевоенный период (с 1950 г. по 1970 г.). Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №11 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт: збірник наукових праць. Київ. 2018. С. 31-36.
14. Долбишева Н.Г., Шевляков І.М. Всесвітні ігри

© Долбишева Н., 2021

References

1. Andreeva O.V. Physical recreation of different groups of the population. Kyiv: LLC NVP Poligrafservis, 2014. 280 p.
2. Bubka S.N., Platonov V.M. The system of Olympic training: the basics of management. Kyiv: Persha drukarnya, 2018. 624 p.
3. Bulatova M.M., Bubka S.N. Cultural heritage of ancient Greece and the Olympic Games Kyiv: Olympic Literature, 2012. S. 264-282.
4. Verbitsky V.A., Bondarenko I.G. History of physical culture and sports in Ukraine. Mykolaiv: Vid-vo CHDU imeni Petra Mogili, 2014. 340 p.
5. Goloshchapov B.R. History of physical culture and sports: textbook. manual for university students phys. of Culture. Moscow: Academy, 2013. 10th ed., ed. 312 s.
6. Dolbysheva N. Systemic factors of training athletes in intellectual sports. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. 2017. № 2. pp. 59–68.
7. Dolbysheva N.G. Autonomy of the system of sports events in non-Olympic sports. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. 2017. №1. Pp. 22 -31.
8. Dolbysheva N.G. Historical aspects and chronology of the World Games in the international sports movement: a monograph. Dnipropetrovsk: Makovetsky Publishing House, 2012. 248 p.
9. Dolbysheva N.G. International Association of the World Games as a structural unit of management of non-Olympic sports at the international level. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu : Zbirnyk naukovykh statei. Fizychnе vykhovannia ta sport. 2015. № 1. pp. 161-166.
10. Dolbysheva N.G. Non-Olympic sport as a social institution at the state level. Slobozhanskyi nauko-vo-sportyvnyi visnyk. 2015. № 2 (46). Pp. 70-73
11. Dolbisheva N.G. The main directions of non-Olympic sports. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. 2014. № 1. pp. 138-144.
12. Dolbysheva N.G. Sportization of non-Olympic sports as a socio-cultural phenomenon. Slobozhanskyi nauko-vo-sportyvnyi visnyk: scientific-theoretical. magazine. 2014. № 1 (39). Pp. 33-36.
13. Dolbysheva N.G., Baldzhi I.V., Salenko G.A. Historical and organizational and methodological conditions for the development of swimming as an Olympic sport in the Dnipropetrovsk region in the postwar period (from 1950 to 1970). Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia №11 «Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury / Fizychna kultura i sport: zbirnyk naukovykh prats. Kyiv. 2018. pp. 31–36.
14. Dolbysheva N.G., Shevlyakov I.M. World Games in the international sports movement. Dnepropetrovsk: Ed. "Innovation", 2016. 316 p.

- у міжнародному спортивному русі. Дніпропетровськ: Вид. «Інновація», 2016. 316 с.
15. Долбышева Н.Г. Социально значимые задачи неолимпийского спорта. Олимпийский спорт и спорт для всех: материалы XVIII Международного конгресса (1-4 октября 2014 г., г. Алматы). Казахская академия спорта и туризма. 2014. Т.1. С. 246-248.
 16. Долбышева Н.Г., Балджи И.В., Саленко Г.А. Исторические предпосылки развития материально-технического обеспечения физкультурно-спортивного движения Днепропетровщины (1950-е – 1960-е гг.). Спортивний вісник Придніпров'я. Дніпро, 2018. №1. С. 31-37.
 17. Ермолова В.М. 10 уроків із П'єром де Кубертеном. Київ, 2016. 236 с.
 18. Імас Є.В., Матвеев С.Ф., Борисова О.В., Когут І.О. та ін. Неолімпійський спорт. Київ: Олімпійська література, 2015. 184 с.
 19. Круцевич Т.Ю., Пангелова Н.Є., Пангелов С.Б. Історія розвитку фізичної рекреації. Київ: Академвидав, 2013. 160 с.
 20. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта. Москва: Радуга, 1982. 399 с.
 21. Матвеев С., Борисова О., Когут И., Гончаренко Е., Маринич В. Актуальные проблемы развития неолимпийского спорта. Probleme actuale perfecționarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice: col. red.: Povestea Lazari [et al.]. Chișinău: Editura USEFS, 2013. 393-396 p.
 22. Мельникова Н.Ю., Трескин А.В. История физической культуры и спорта. Москва. Советский спорт, 2013. 392 с.
 23. Пангелова Н.Є. Історія фізичної культури. Київ: Освіта України, 2007. 288 с.
 24. Соловей Д.О. Організаційні передумови розвитку форм організації фізичного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах: автореферат дис... за спеціальність 24.00.02. Дніпропетровськ, 2016. 22 с.
 25. Столбов В.В. История физической культуры и спорта. Москва: Просвещение, 1989. 288 с.
 26. Столбов В.В. История физической культуры и спорта. Москва: Просвещение, 1983. 359 с.
 27. Філь С.М., Худолій О.М., Малка Г.В. Історія фізичної культури. Харків.: «ОБС», 2003. 160 с.
 28. Bubka S. Olympic sport in society: History of development and the current status. Kyiv: Olympic literature, 2013. 255 p.
 29. Demirel D.H., Yıldırım İb. The Philosophy of Physical Education and Sport from Ancient Times to the Enlightenment. Uropean journal of educational research Vol. 2, No. 4, 191-202. https://www.researchgate.net/publication/298341167_The_Philosophy_of_Physical_Education_and_Sport_from_Ancient_Times_to_the_Enlightenment/fulltext/56ee930d08ae59dd41c6c5e0/The-Philosophy-of-Physical-Education-and-Sport-from-Ancient-Times-to-the-Enlightenment.pdf
 15. Dolbysheva N.G. Socially significant tasks of non-Olympic sports. Olympic sports and sports for all: materials of the XVIII International Congress (October 1-4, 2014, Almaty). Kazakh Academy of Sports and Tourism. 2014. T.1. Pp. 246-248.
 16. Dolbysheva N.G., Baldzhi I.V., Salenko G.A. Historical preconditions for the development of material and technical support of the physical culture and sports movement of Dnipropetrovsk region (1950s - 1960s). Sportyvnyi visnyk Prydniprov'ia, 2018. №1. P. 31-37.
 17. Ermolova V.M/ 10 lessons with Per de Coubertin. Kyiv, 2016. 236 p.
 18. Imas E.V., Matveev S.F., Borisova O.V., Kohut I.O. etc. Non-Olympic sport. Kyiv: Olympic Literature, 2015. 184 p.
 19. Krutsevich T.Yu., Pangelova N.E., Pangelov S.B. History of the development of physical recreation. Kyiv: Akademydav, 2013. 160 p.
 20. Kuhn L. General history of physical culture and sports. Moscow: Raduha, 1982. 399 p.
 21. Matveev S., Borisova O., Kohut I., Goncharenko E., Marinich V. Actual problems of development of non-Olympic sports. Problems of current perfection of the system of education in the domain of physics culture: col. ed. : Povestea Lazari [et al.]. Chișinău: USEFS Edition, 2013. 393-396 p.
 22. Melnikova N.Yu., Treskin A.V. History of physical culture and sports. Moscow: Soviet sport, 2013. 392 p.
 23. Pangelova N.E. History of physical culture. Kyiv: Osvita Ukrainy, 2007. 288 p.
 24. Solovei D.O. Organizational prerequisites for the development of forms of organization of physical education in secondary schools: dissertation abstract for the specialty 24.00.02. Dnepropetrovsk, 2016. 22 p.
 25. Stolbov V.V. History of physical culture and sports. Moscow: Prosveshchenye, 1989. 288 p.
 26. Stolbov V.V. History of physical culture and sports. Moscow: Prosveshchenye, 1983. 359 p.
 27. Phil S.M., Khudoliy O.M., Malka G.V. History of physical culture. Kharkiv: "OVS", 2003. 160 p.
 28. Bubka S. Olympic sport in society: History of development and the current status. Kyiv: Olympic literature, 2013. 255 p.
 29. Demirel D.H., Yıldırım İb. The Philosophy of Physical Education and Sport from Ancient Times to the Enlightenment. Uropean journal of educational research Vol. 2, No. 4, 191-202. https://www.researchgate.net/publication/298341167_The_Philosophy_of_Physical_Education_and_Sport_from_Ancient_Times_to_the_Enlightenment/fulltext/56ee930d08ae59dd41c6c5e0/The-Philosophy-of-Physical-Education-and-Sport-from-Ancient-Times-to-the-Enlightenment.pdf

- ext/56ee930d08ae59dd41c6c5e0/The-Philosophy-of-Physical-Education-and-Sport-from-Ancient-Times-to-the-Enlightenment.pdf
30. Jamie B. Barker, Neil R., Fletcher D. Using Sport and Performance Psychology in the Management of Change. *Journal of Change Management*. 2016. VOL. 16. NO. 1. P. 1–7 <http://dx.doi.org/10.1080/14697017.2016.1137149>
 31. Lazovč B., Mazič S., Delič M., Suzič Lazič J., Sparič R., Stajič Z. History of sports medicine in East European countries. *Sports medicine: a center of progress*. 2015 Jan-Feb; 68(1-2): 59-65. Doi: 10.2298/mpns1502059l
 30. Jamie B. Barker, Neil R., Fletcher D. Using Sport and Performance Psychology in the Management of Change. *Journal of Change Management*. 2016. VOL. 16. NO. 1. P. 1–7 <http://dx.doi.org/10.1080/14697017.2016.1137149>
 31. Lazovč B., Mazič S., Delič M., Suzič Lazič J., Sparič R., Stajič Z. History of sports medicine in East European countries. *Sports medicine: a center of progress*. 2015 Jan-Feb; 68(1-2): 59-65. Doi: 10.2298/mpns1502059l

Долбишева Ніна

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту,
вул. Набережна Перемоги, 10, м. Дніпро, 49094, Україна
e-mail: ninadolb@gmail.com